

ADALET SARAYA MUHTAÇ MIDİR?

Ali Rıza MALKOÇ, 01.01.2023

https://www.edebiyatevi.com/yazi/268532_adalet-saraya-muhtac-midir.html

Adalet ve saray tamlaması veya tanımlaması ne derece doğru sizce? Biri diğerini tanımlayabiliyor mu veya tamamlayabiliyor mu?...

Evrensel ve yerel, hukuki normlar hiyerarşisinin hiçbirinde, hiçbir yasada, hukuk felsefesi ve teorisinde “Saray” unsuruna ihtiyaç duyulmamışken, adliye binalarının en tepesine, sanki olmazsa olmaz mantığıyla “saray” takısı eklenmesi; hangi insani, düşünsel, bilimsel ve hukuksal ihtiyacın gereğidir? Kelimeler ve kavramlar önemlidir. Hele işin içinde “adalet” gibi hassas bir terazi varsa; insan unsuru açısından, göreceli olamaz ve inisiyatifle veya opsiyonel bir tercihle şekil alması düşünülemez.

Hukuki bir sorunla, hak ihlaliyle karşılaştığımızda, ilk başvuracağımız resmi makam: “Adalet Sarayı”

Her ne kadar, “Adalet mülkün temelidir” anlayışıyla yola çıksak da; adalet arayışı ve dağıtımının temeli, görkemli bir mülk görüntüsüyle olmamalıydı.

Adalet dediğimiz ve her şeyin/herkesin üzerinde olması gereken yüce anlayış; saraya da hapsedilmesin, çadırda da olmasın elbette.

Teknolojik ve mimari olarak; görevini hakkıyla yerine getirirken, en fonksiyonel konumda olmalı adliyeler.

Mülkün maddi görüntüsünden ziyade, isim tamlaması; adaletin ruhuyla uyuşmadığını belirtmek isterim: “Adalet Sarayı”

Yerel bir Adliye’nin yanına “saray” kelimesi eklemeye ihtiyaç hissedebiliyorsak; AYM ve Yargıtay üvey evlat mı? Onlara da “Şato” veya “Kervansaray”, “Malikhane” gibi bir tamlama eklemek zorunda mı kalacağız?

TDK sözlüğüne, saray kelimesini sorduğumuzda: “Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu görkemli ve gösterişli, büyük yapı” açıklamasını görüyoruz.

Mal-mülk denen dünyalık varlıklar; ister devletin olsun, ister şahısların olsun; bir tarafta toplanıp, tüm milletin hizmetinde değilse, zaten “adaletsizlik” kurumsallaşmış demektir. Saray deyince ilk zihinde canlanan olgu: “saltanat” ve tek kişilik monarşik bir iradedir. Adalet deyince:

“sağduyu, hakkaniyet, vicdan ve meşruiyet” gelir. Adalet bir bilim, yasa, müzakere, tartışma, çelişme gibi öğeleri olan bir heyet işidir, çoğulcudur.

Dünya siyasi tarihinde adı geçen hiçbir sarayın; birey ve hak merkezli gerçek bir adalet arayışı/rüyası/hülyası olmamıştır. İkisini yan yana getirerek, bu karışımdan pozitif bir enerji üretemeyiz.

Adaleti tesis edecek, üretecek ve dağıtacak bir iradenin, “saray” gibi, tarihsel imajı lekeli bir ortama ihtiyacı yoktur. Cezaevi, Adliye v.b. binalar; üniversite, fabrika ve eğitim kurumlarından sayıca fazla ve daha görkemliyse; o toplumun insan ve değer yargılarına bakışı, niteliğini ortaya koyacaktır.

Adalet Sarayı, Çırağan Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Topkapı Sarayı, Yıldız Sarayı, Sünnet Sarayı, Düğün Sarayı, Eğlence Sarayı, Simit Sarayı... listeyi daha da çoğaltabiliriz. Bunların arasına, Adliye Sarayı’nı da eklemenin; toplumsal nasıl bir faydası olabilir ki? Niyet, amaç, gerekçe, mantık ve ihtiyaç nedir?

Ben kaliteli, sağlıklı, ekonomik ve lezzetli bir simit tüketmişsem, üretilen tesisin/fırının görkemine takılmam, mütevazı bir taş fırınsa da küçümsemem. Simit Sarayı olması, bana ilaveten bir şey sunmuyor ki? Değirmenin taşı isterse, dağlar kadar büyük olsun, oluşuna hububat dökmediğinizde, kendi taşlarını öğütür durur. Mülkün büyüklüğünden öte; neyi, nasıl, kime sunduğu önemlidir.

Kaldı ki, adalet arayışının çok olduğu bir toplumda; adaletin kaliteli ve genele yayıldığına işaret etmez.

Adalet; vicdanın şaha kalkmış hâlidir. Ve tüm şüphe, çelişki, endişe, varsayım, inanç, beklenti ve kimliklerden arınarak aranır ve karara bağlanır.

Her ne kadar onlarca yargı reformu paketi açıklansa da; bilinç, bilim, uygulama ve zihniyet açısından olağanüstü bir mesafe alamadığımız ortadadır. Geliniz, yeni yıla ve Cumhuriyetimizin 100. yaşına girdiğimiz bugünlerde; yeni anayasa, yenilenen yasalar, hukukun üstünlüğünü, yargı bağımsızlığını milletin hizmetine sunan bir hamle yapalım. Daha sonra da adaleti, saray kelimesinden kurtaralım.

Sözün özü şudur ki; kararlarının altına; “millet adına karar verilmiştir” açıklamasının yazılması da zorunluluk haline gelmiş yargı sisteminin, “Saray” çatısı altında vazife yapması gerekmiyor. Çünkü anayasal dayanağını oluşturan, hakimiyetin kayıtsız ve şartsız sahibi olduğu, meclis kürsüsünde yazılan bir milletin, yüzde biri bile saraylarda ikamet etmiyor.

Orantılı, mantıklı, tutarlı, ilkeli ve bilimsel yaklaşım neyi gerektiriyorsa ona odaklanmak gerekir.

Saray anlayışı; adalete de devlet yönetimine de yakışmıyor. Sorgulamayı hangi kalıplarla, hangi çekinceyle yaparsanız yapınız, haklı bir gerekçe ortaya koyamayacaksınız.

Sunduğunuz şeyin içindeki kadar, ambalajı da önemlidir. İsraftan uzak, gösterişten uzak, sevimli, güven veren, ulaşılabilir bir nitelikteyse; sunulana sevimli gelir, güven verir, huzur verir.

Zira vicdani kanaat; en hakkaniyetli şekilde oluşacaksa, onun mekâna, saraya, şatafata, kimliğe, gösterişe ihtiyacı yoktur. Safi bir vicdan, her türlü kimliklerden arındırılmış bir bilinç, dürüst/adil/bağımsız/tarafsız bir muhakeme birikimi, yetisi ve yeteneği; tüm sarayların üstündedir.

Adalet susayanların bu arayışı, bir saray mesafesinde değil, bir acil servis mesafesinde, sokak çeşmesi gibi, anında, düz ayak girilen bir yapıda olsaydı keşke.

Adaletin yanına en az yakışan “saray” kelimesidir. “Adalet Durağı” , “Adalet Dağıtım Merkezi”, “Adalet üretim Santrali”, “Adalet Mekânı”, “Adalet Bahçesi”, “Adalet Güneşi”, “Adaletin Yeri”, “Adalet Burada”, “Adalet sığınma merkezi”, “%100 Adalet Noktası”, “Sürekli Adalet Meclisi”, “Adalet Terazisi Kurumu”, “Hak, Hukuk, Adalet Kurumu”...

İlk etapta hatırıma gelen, pratik isim alternatifleri bunlar. Fikir jimnastiği ile nice cevherler çıkar ortaya. “Doğmamış çocuğa don biçilmez” atasözümüz yerli yerindedir. Hatta isim bile verilmez.

Fakat yeniden ve güçlendirerek tesis edeceğimiz bir resmi kuruma, yeni bir kimlik oluşturmanın bir sakıncası olmasa gerek.

Birinci derece mahkemeleri, istinaf, Yargıtay ve AYM’de bekleyen, AİHM’ne taşınan milyonları aşan mahkeme dosyasından söz ediliyor. Bu yoğunluk, çokluk, büyüklük; övünülebilecek bir değer midir?

Adaletin yanına “saray” takısı eklenmesi; ona ayrıca bir güven, kimlik, estetik, fonksiyonellik, kalite, ilave bir güç kazandırmıyor.

Dilek, temennim, arzum ve beklentim; iktidar ve muhalefet milletvekillerinin birlikte hazırlayacakları bir yasa değişikliği ile; adaletin ruhuna gölge düşüren bu “saray” takısını, kurumsal kimlikten çıkarmalarıdır. Gönlümün sarayında taht kur ama hak ettiğim adaletinle.